

BETYDNINGEN AV HENDER

"Artists are people who are making a physical manifestation of their sense of possibility"
(Kiki Smith)

En kald desembermorgen i 2005 befinner jeg meg i atelieret til Liv Zachrisson og Martine Linge. Jeg skal bidra med hendene mine til fellesprosjektet "hvit lyd" som skal vises i Vigeland-museet våren 2006. De har forklart meg om støpeprosessen på forhånd, at jeg vil bli innpakket i gips fra fingrene til et stykke opp mot albuen, og at det hele vil ta ca. en time. De har også bestemt hvilken posisjon jeg skal holde. Hendene mine skal formes som en skål, som om jeg skal til å drikke av dem, eller som om jeg holder beskyttende rundt noe. En uke senere ser jeg tilfeldigvis gjennom noen gamle familiefotografier i sort-hvitt, og kommer over et som ble tatt av meg som barn. Jeg sitter smilende på en stol, og rekker hendene mine fram mot fotografen. Jeg holder dem i nøyaktig samme posisjon som den som blir foreviget i gips mange år senere.

Denne gesten representerer noe av det jeg umiddelbart erfarte første gang jeg fikk innblikk i dette prosjektet. Slik jeg opplevde å være innpakket i gips, samtidig som jeg var en integrert del av støpeprosessen, slik opplever jeg også Liv Zachrissons og Martine Linges arbeid - som synlige og usynlige bevegelser i tid. Og noen av disse bevegelsene kan altså ta oss videre inn i noe glemt, eller noe ubehagelig nært. På den ene siden kan kroppsgester føles umiddelbart gjenkjennelige, og på den andre siden kan de være kompliserte å avkode. Da jeg så fotografiet av meg selv, og samtidig tenkte på de avstøpte hendene mine, var jeg plutselig ikke fullt så sikker på hva hendene mine egentlig fortalte.

Prosessen og det hvite

Zachrissons og Linges prosjekt består av noen tydelige materielle elementer; video, hvite duker, bord og gipsavstøpninger. Disse fungerer både som en visuell forlengelse av hverandre, og skaper i tillegg et vell av betydninger – ikke minst på grunn av forskjellene i form, struktur, kategori og egenskaper. Prosjektet åpner samtidig for et poetisk ladet rom hvor en rekke antydende ledetråder av spor, tanker, handlinger og dialoger subtilt veves sammen. Disse fire elementene blir således et utgangspunkt for mange ulike opplevelser av det rommet de skal fungere i. De danner et byggverk, en arkitektur i arkitekturen: bord oppå bord eller alene, sammenbrettede duker i stabler eller utfoldede duker over bord, videolysen som faller over veggen i loop, og alle hendene i gips, gruppert og arrangert. Som et slags åsted i prosess - og på samme tid fullført og endelig.

I dette kunstig belyste rommet står hvitt sentralt. Bruken av farger er ofte kulturelt bestemt, og samme farge kan bety forskjellige ting på ulike steder og til ulike tider. I vår del av verden blir hvitt gjerne forbundet med renhet, uskyld og fred. I Kina derimot, symboliserer det hvite først og fremst sorg. Om vi ikke tenker på fargesymbolikk tenker vi kanskje på hvitt som en del av dagslyset, at det hvite er hvitt fordi det reflekterer alt synlig lys. Men siden dette prosjektet ikke befinner seg i dagslys, og kun er tilgjengelig for øyet via avgrensede lyskilder, møtes flere motsetninger av det hvite her. Arbeidet til Zachrisson og Linge skaper med andre ord ikke bare gjenkjennelige harmonier, men bryter også mot generaliserte betydninger, selv om det tilsynelatende ikke er store dramaer her. I det stille og balanserte eksisterer også melankolien og ettertenksomheten, og de formale aspektene i utstillingen åpner opp mot noe som ikke helt lar seg formulere i et presist verbalt språk. En uro man ikke helt hadde forventet vokser fram. I fraværet av lys oppstår også det svarte og mørke – på mange plan. Det legger seg rundt alle strukturene, myker dem opp, hemmeliggjør dem og gjør alle utilgjengelige hulrom bak tekstiler og under bord enda mørkere.

Omdreiningspunkter

At hendene er et sted hvor språk kommer til syne vet vi fra døves virkelighet. Også for hørende er hendene alltid med når noe blir gjort eller sagt, men ofte tenker vi kanskje ikke så mye over akkurat dette. Kanskje ikke før vi ser hva andre menneskers hender gjør. Hvem har ikke fascinert fulgt med når kroppen involveres i en samtale, når betydning oppstår i måtene hendene beveger seg på.

Avstøpningene av hender viser at mange mennesker har vært involvert. Kvinner, menn, unge, gamle - det finnes et kor av stille stemmer, hender fanget i et øyeblikk, frosset i gips. Men selv om vi ikke får vite noe mer om dem, er de likevel individuelle. Hver med sine anatomiske egenheter. Vi lever oss inn i vridningen av et håndledd, i plasseringen av to fingrer i forhold til hverandre, eller i krumningen i en håndflate. Selv om kunstnerne har valgt ut noen bestemte håndposisjoner, åpner det seg et mye større register av ulike tegn; nølende, spørrende, lukkede, konstaterende, ventende, ivrige, hvilende, utstrakte, beskyttende osv. Dette er hender som ikke har noe å holde fast i, ingen kjente objekter å gripe, ingen ting som gir konkrete svar - kun gester. De er både nærværende og fraværende. De søker sammen og de er avskåret fra hverandre.

Hendene blir et visuelt omdreiningspunkt, og gjennom dem framtrer forståelsesrammen for prosjektet. De medvirker til å definere rommet, og de åpner det opp for oss, både strukturelt og innholdsmessig. Dette folder seg ut i flere parallelle lag av tid. I de korte øyeblikkene og i de lange tidsstrekene. I det konkrete og fysiske, og i det mentale og abstrakte. I video og i avstøpninger. En enkelt håndgest kan romme en hel viten, og tar dermed inn over seg både fortid og nåtid.

Den museale forbindelsen

Ingen som stiller ut i Vigeland-museet kan insistere på å være helt fristilt fra museets tunge kunsthistoriske kontekst. Slik er det også for Zachrisson og Linge. Om de vil det eller ei går gipselementene deres inn i en forbindelse med modeller og avstøpninger som allerede befinner seg på stedet. Spørsmålet er hvordan virkningen blir når dette prosjektet trer inn. Hva skjer i dette møtet, og på hvilke måter oppfatter vi det? Selv om kunstnerne har valgt en støpeteknikk i forlengelsen av en tradisjon, oppleves den skulpturelle nærheten til museet verken forstyrrende eller problematisk. I så måte er Vigeland både tatt med og skjøvet ut. Ved å bruke sammenfallende elementer klarer Zachrisson og Linge å opprette en forskjell. I dette møtet blir deres eget arbeid både sterkt og sårbart på en og samme tid. Vi sammenlikner og dobbelteksporerer, men lagene faller ikke perfekt på hverandre likevel.

Tekstile handlinger

To mennesker holder en stor hvit duk. Ingen av dem behøver å si noe. Hendene har gjort dette før. Kroppen vet hvordan den skal bevege seg idet duken blir foldet ut, så løftet, strukket og til slutt brettet sammen. Kanskje gjorde vi noe lignende for svært lenge siden, men det er likevel ikke blitt glemt. Kroppen har tatt vare på, og har lagret denne kunnskapen. Vi husker med ett den særegne følelsen av å se stoffet løfte seg høyt opp i luften mellom hendene våre. Vi vet hvordan det kjennes når luftbølgene forplanter seg gjennom hele duken og over til den som står på den andre siden - nesten som et spill. På et visst punkt griper fingrene hardt i stoffet, og med en felles koordinert kraft strammes stoffet til fra hver side, samtidig som begge går mot hverandre. Og når all bevegelse er avsluttet, når begge står ansikt til ansikt med duken mellom seg, er stoffet blitt som et sammenbrettet nullpunkt. Før eller senere skal duken igjen foldes ut, ristes åpen og legges over et bord.

Denne lille performative akten er egentlig ikke annet enn et praktisk gjøremål i dagliglivet. En konkret måte å organisere og holde orden i husets brukstekstiler på. Men i Zachrissons og Linges langstrakte videoloop er det å brette sammen en duk løsrevet fra hverdagens omgivelser - og er blitt en enkel, men poetisk ladet koreografi. En nødvendig handling framstår som et vakkert og sterkt visuelt bilde. Tekstiler berøres, de tas inn gjennom

finger tuppenes perspektiv. Tekstiler erfares gjennom kroppskontakt, gjennom tyngde og letthet. Det helt konkrete har fått noe åpent, tidløst og abstrakt over seg. I en slik estetisk erfaring utvides betydningsrommet.

Dialoger

Bordet og duken representerer et symbolsk utgangspunkt for en potensiell dialog. Mennesker sitter ved et bord, en duk er lagt på og hender begynner å stryke og kjenne på tekstilet samtidig som samtalen flyter og løfter seg i luften mellom dem som sitter overfor hverandre. Ordene bølger, strekker seg, bretter seg sammen og folder seg ut igjen, ikke ulikt ritualet duken har vært gjennom. Bordet blir et anker, et sted hvor samtaler kan bli skapt.

I denne situasjonen er det likevel en fysisk avstand mellom mennesker. Den hvite duken markerer nettopp dette mellomrommet. Og under duken er det kan hende hemmeligheter som aldri når frem i lyset, som forblir dunkle antydninger. Duken dekker til, men den gir også oppmerksomhet til det som ikke blir eksponert.

I spennet mellom lys og mørke, mellom myke og harde former, i et subtile samspill med omgivelsene og gjennom tradisjon og nåtid blir altså ”hvit lyd” til. Og sammen med installasjonens mange objekter, i spennet mellom orden og kaos, bringes også dialogen mellom kunstnerne helt inn i museet. For Zachrisson og Linge er dette fellesprosjektet formet av en prosessuell og søkende tankegang. Forberedelsene har foregått på flere plan, fra konkrete utprøvinger og avgjørelser, til inngående samtaler om tema, ideer og estetiske valg. Parallelt med dette har det oppstått forskyvninger i måten å se og tenke på: Dette som kan oppstå når to mennesker møtes i et felles fysisk og mentalt rom, når dialog handler om å dele og utveksle. Sporene etter denne prosessen er iboende de elementene vi møter i utstillingsrommet. På denne måten demonstrerer Liv Zachrisson og Martine Linge at det dialogiske aldri må tas for gitt. Det vil alltid kreve innsats fra alle involverte.

Anne Karin Jortveit